

al missè de Mahó / que, si ell es tant fort de s'ossa / com ho és de sa tudossa: / deu essè un segon Sansó; / però com a glosadó, / no farà gaire destròca» en el poeta men. J Vivó (1715-80) (Camps Merc., *Folkl. Men.* 1, 99).

Secundàriament aquest vulgarisme balear s'ha aplicat, al cap dur i tossut d'un home, o d'una bèstia (Sóller, 1729) i fins al cap d'un arc, però és infundat i sens dubte desencaminat capgirar la filiació de les accs. com ho fa *AlcM*, encara que se citi un mod. oc. *tou-dòs*, i alguna variant (Schuchardt, *ZRPb.* xxxiv, 267), i no estigui aclarit, si es tracta d'una mera homonímia; o, més aviat, d'un mot portat a Marsella pels innombrables mariners mallorquins, i sobretot sollerics, que freqüentem els ports de Provença i s'hi estableixen. A Menorca deu existir un homòleg masculí *+tudòs*, que trobem almenys com a NL: *Es Tudòs de Rambla*, gran penyal a la costa de Maó, de 25 a 30 metres, quasi espadat.

Entossudir [Lab. 1884, i ja a l'*Atl.*]: «Ell pren alè, 20 y lo ferro tallant torna a les bromes, / --- / quan, com un vol de tendres y místiques colomes, / l'entrotllan amorosos d'Hesperis los recorts, / --- / lo mall, que abraunda 'ls ayres cayent, vol decantar, / mes eix, *entossudint-se*, s'atterra, y la resclosa, / com *férrea porta*, / s'obre de bat a bat al mar» 1877 (IV, 14c). Encara que menys que en el cas de *tossuderia* també en el verb va existir la variant vulgar dissimilada (que ja no em fou familiar): «la ciutat de Fontarrabia --- *entoçunida* en l'admiració de les grandeses mortes ---», 30 Coromines (*Presons Imag.*, 235.4f.; normalitzada en les eds. posteriors, i *O. C.*, 925a27); *entossudiment*; *desentossudir-se*. *Retòs* «colodrillo, cogote» val. [Sanelo, 123v; no CRos 1764], de *rere-tòs*. *Retosut*.

Atossar-se i *atossat* 'furiós, amb tota la força': «quan 35 vai veure que 'ls porcs fe(r)s venien *atusats* a nosaltros, apunto i ---» Pinós de Solsonès (1964); Pinyas defineix *atossar-se* «encallar-se» a Poboleda (*BuCIPIR-Tssa.* II, 154). *Entossar-se*. *Estossar*: «ahir me vai volguer mascar ['disfressar']: / d'un poc més, me fai *estossar*», Saisset (*Perpinyanenques*, 66, 'estabornir, matar' gloss.); «un mainatge --- / li tira un cop de roc: mi'l-qui mig *estossat*!», id. (*Catal. d. R.*, 205); un corresponsal de Palamós el comunica com a sinònim de «donar la mort» (*BDC* xvii, 116). Inoït a Bna. i rar en 45 l'ús literari, tanmateix el recomana Ruyra en el seu glossari: definint-lo «atuir, pegar fortament; literalment: rompre la tossa [sic] o sia el clatell» (*O. C.*, 379b); «encara no ha tombat l'esquena, que el mosso, a cops de mall, *estossa* els bous», AntCayrol (*JPCerdà, Cont.*, 41), explicat «aterrar a cops damunt del cap».

Molt estès en arag.: «en casi todo Aragón dicen *estozar*» declara Ferraz (enfront del benasquès *estussolar*, 58); Llitera *estozar* «caída de cabeza» Coll Alta- 55 bàs; «despeñar» Borao; Echo *estobár* «tirar del sello» ['cingle?'], *RLiR* xi, 162. D'aquí (i no pas del cast. *tocino* 'cansalada'), es deriva el mot més conegut en català, *estossinar* [Belv., com a terme baix, amb la definició «acochinar, trucidare»; «fam. assessinar, matar 60

a trahició», Lab.]; *estossinada*. També ast. *estocinar* «descuartizar» (Rato). *Estossador*.

To(s)ada, *-ades* «topada», Sanelo, 132v2. *+To(s)ador*: «*tossadors* per a dematí: especie de birrete que se aprieta com una pretina para cubrir la cabeza» i «*tosadors*: tocados», Sanelo, 133v2. *Tossalar*. *Tossalera*. *Tossarro*. *Tossera*; *tosseria*. *Tosset*. *Tossot*. *Totxada* 'cop de garrot': «mexeix que a *totxades* l'umflen i li asclen l'os del corpò» tort. (Moreira, *Folk.*, 432a13). *Entotxada*. *Entotxarar*. *+Toixana* «totxo buit de 6 forats, 10,5×14×25 cm.», amb gravat de Fullana, *Vocab. de la Construcció*, p. 327. En efecte és usadíssim ara entre mestres d'obres [1965, Maresme, Bna.].

¹ Simonet, *Glos. mozár.*, s. v. *ibauch*, *tauxar*, *cauchil*. No ens ha d'estranyar la forma *cauchil/cuchil* que va pendre el mot en l'àrab granadí de *PAIc*, car aquí pot haver-hi, d'una banda imela granadina *a > í* i la coneguda neutralització morisca i andalus de *r* amb *l* (*EntreDL* III, 163-167), llavors = al collectiuu *Tauxar* amb terminació romànica; d'altra banda telescopage amb el nom mossàrab de la carxofa i el del clot de reg o cano (que documento i etimològitzo com a mots mossàrabs d'origen romànic en els articles *ALCAUCIL* i *CAUCIL* del *DCEC/DECH*). Notem de passada la interessant (i segurament no casual coincidència) entre el gall. *cab-ciles/cauciles* «especie de golilla del yugo en la que se mete el pescuezo de los bueyes» (Sarmiento, *Cat V. Gall.*, 95°), que sembla al·lòtrop d'*ALCAUCIL* 'carxofa' i *cauchil* 'mata d'espert' amb el manxec *toza* «yugo con que uncen las muelas al arado» (supra). — ² Deu ser casual la semblança amb un gal *tudhos* de significat vague que figura en un grafit dels terrissaires de La Gaufrezenca, i que Whatmough equipara amb el ll. *tostus*, *testa* i *torreo* (*DialAncGaul*, p. 119). — ³ Com que en aquest dialecte AU es confon amb *o*, i en canvi el nexa *aut* ha de provenir sempre de ALT com demostra el magistrat estudi fonètic de Tagliavini, és casual el mot que sembla aportar al *TAUTA de Krüger un mot alpino-venecià: Comelico *táuta* «si dice d'uno zocolo d'una pianta quanto è sradicata ---» (*ARom.* x, 176); sigui quin vulgui l'origen d'aquest *talt-* 'soca' fóra, doncs, il·lusori relacionar-lo amb el portuguès dialectal *toutiço* 'clatell'. No hi toca gaire Hubschmid en el que escriu sobre el port. *touta* en *ZRPb.* LXXVIII, 251. — ⁴ Més problemàtic és que pugui venir del mateix origen que *tossa* un mot pirinenc que hom hi ha sovint relacionat (potser no impossible fonèticament tenint en compte els casos de AU > ò en gascò fronterer, com *pòc*, *lòsa*): bearn. *tòs* «auge», 'obi', Schuchardt, *ZRPb.* xli, 694, 701-702 (cf. el citat extremeny *tozu*), i Vall d'Aneu *tóza* 'fogó de pedra per coure-hi la pega amb què marquen les ovelles' (recollit a Alòs per Krüger, *VKR* VIII, 59). — ⁵ A l'alt Aragó *tociar*: «Mirar los chochos que gulan, / que parez que desafian; / vier qué polús los bucos, / *tociano* a qui leva trucos», Mz. Coarasa, *La cabaña*, «topear los machos cabríos» segons el glossari d'*Añada 'n Echo* (p. 53).